

UKREPI ZA OHRANJANJE IN USTVARJALNO POSREDOVANJE NESNOVNE DEDIŠČINE UNESCO

Slovenska ledinska in hišna imena na Koroškem

V letu 2010 so bila slovenska ledinska in hišna imena na Koroškem uvrščena na seznam nesnovne dediščine pri Unescovi komisiji v Avstriji. Slovenska ledinska imena so del nesnovne kulturne dediščine in so globoko zasidrana med slovensko in med (danes) nemško govorečimi Korošci. Zaradi velikih družbenih sprememb v 20. stoletju obstaja nevarnost, da imena kot živo kulturno dediščino v 21. stoletju sčasoma popolnoma pozabimo, saj se danes ne posredujejo več – kakor v generacijah poprej – v prvotni slovenski obliki, temveč jih ljudje zaradi postopnega asimilacijskega procesa na novo oblikujejo in s tem odtujujejo od prvotnega, izvornega slovenskega pomena besed. Poimenovanja, ki so se vse do danes ohranila in (na novo) oblikovala v slovenskih krajevnih govorih, se nanašajo na pojave v naravi in na zgodovinske dogodke, v novih nemških oblikah imen pa so se prvotni pomeni slovenskih narečnih imen deloma zabrisali ali popolnoma izgubili, zaradi česar ljudje izgublajo tudi odnos do narave in do krajevnih zgodovine.

Posebej ogrožena so ledinska imena, ki jih starejša kmečka generacija še pozna. Zaradi prestrukturiranja kmetijske pridelave (mehanizacija, arondacija, monokulture, ...) so se spremenile velikosti kmetijskih zemljišč, ki so povezana z imeni. Zato se izgublja tudi zavest o raznolikostih zemeljskih površin, ki prihaja do izraza v starejših poimevanjih zemljišč.

Številni posamezniki, krajevna društva, interesna združenja pa tudi občine, osrednje kulturne ustanove, znanstveni oziroma raziskovalni in univerzitetni inštituti si prizadevajo za ohranitev in raziskovanje te pomembne kulturne dediščine. Ukrepi za ohranjanje kulturne dediščine pa so bili v 20. stoletju drugačni, kot jih narekuje 21. stoletju, ko imena niso več v živi rabi.

Ukrepi za ohranjanje slovenskih imen kot kulturne dediščine v 20. stoletju – pisne dokumentacije in publikacije

Slovenska topografska in ljudska (domača, *vulgo*) imena domačij so predvsem v 2. polovici 20. stoletja raziskovalci izčrpno dokumentirali, o tej temi pa so na Koroškem izšle tudi številne temeljne publikacije. Med najpomembnejša dela štejemo publikacijo o krajevnih imenih avtorja Pavla Zdovca *Slovenska krajevna imena na avstrijskem Koroškem – Die slowenischen Ortsnamen in Kärnten* (Zdovec 1993), ki je postalo standard za zapis krajevnih imen na

Koroškem. Z objavo omenjene publikacije v začetku 90. let 20. stoletja so uporabniki krajevna imena tako v strokovnih krogih kot v širši javnosti postopoma poenotili in standardizirali. Zdovčev »priročnik« uporabljajo v medijih in izobraževanju, v roke ga jemljejo raziskovalci, kulturniki in tudi širša javnost. Od leta 2011 naprej, ko so na podlagi političnega kompromisa na Koroškem določili novo ureditev dvojezičnih krajevnih napisov, je Zdovčeva posodobljena publikacija o krajevnih imenih (Zdovec 2010) postala tudi osnova za zapis krajevnih imen za 164 dvojezičnih napisov na dvojezičnih tablah. Pri dvojezičnih tablah, ki so jih postavili leta 1977 na podlagi Zakona o narodnih skupnostih iz leta 1976, so pri zapisu imen na takrat 91 tablah slovenska krajevna imena deloma zapisovali v narečni oziroma nestandardni obliki, npr. Vidra ves (narečno) namesto Vidra vas (knjižno).

Drugo temeljno delo na področju imenoslovja je komentirana dvojezična izdaja seznama naselbinskih, gorskih in vodnih imen Koroške avtorja Heinza-Dieterja Pohla (Pohl 2000 in 2010). Pohl je o imenih dvojezične Koroške objavil številne publikacije in študije (Spletni vir 1). Nemško-slovenski seznam koroških krajevnih, vodnih in gorskih imen je sestavil po naročilu Biroja za slovensko narodno skupnost pri deželi Koroški, dostopen je na spletni strani urada (Spletni vir 2).

Domačije in imena domačij na dvojezičnem območju je na podlagi arhivskega gradiva (historični katastri, rokopisi, protokoli ipd.) v arhivih na Koroškem in v Sloveniji obsežno dokumentiral frančiškan p. Bertrand Kotnik. Njegove raziskave v južnokoroških občinah so izšle v 15 knjigah v seriji *Zgodovina hiš južne Koroške* (Kotnik 1992–2011). V Kotnikovi zapuščini, ki jo hrani inštitut Urban Jarnik, so tudi še neobdelani zapisi hišnih in ledinskih imen.

Študije in raziskave družinskih imen na Koroškem je v znanstveni monografiji (Feinig 2005) in v številnih člankih objavil Anton Feinig, med drugim tudi v prispevkih v *Letnih poročilih Slovenske gimnazije*. Anton Feinig je kot sodelavec slovenskega sporeda avstrijske radiotelevizije ORF v Celovcu pripravil številne oddaje o hišnih in ledinskih imenih. Presnetke radijskih oddaj je ORF dal na razpolago inštitutu Urban Jarnik za raziskovalne namene, dostopni so v arhivu inštituta.

Ledinska in hišna imena najdemo tudi v diplomskih in magistrskih delih ter disertacijah (npr. Feinig 1958; Kulterer 1965; Unterguggenberger 2002 in 2004, Bergmann 2003

* Martina Piko-Rustia, mag. filozofije, znanstveni vodja inštituta, Slovenski narodopisni inštitut Urban Jarnik, Vittringer Ring 26, A-9020 Celovec, Avstrija; piko@ethno.at.

in 2005; Karner 2004 in 2007), pa tudi v delih in študijah o slovenskih narečjih na Koroškem, ki so nastala na univerzah v Celovcu in Gradcu, na Dunaju, v Ljubljani in Mariboru, v Leidnu (Nizozemska) in na univerzi v Alberti v Kanadi. Tudi kulturno- in družbenozgodovinske publikacije z dvojezičnega območja južne Koroške, npr. krajevne monografije ali serija Tako smo živeli – Življenjepisi koroških Slovencev, v kateri je izšlo 12 knjig (Makarovič 1993–2004), vsebujejo podatke o imenih.

Nekatere rokopisne zapise hišnih, ledinskih in drugih topografskih imen najdemo v arhivih v Sloveniji. Obsežni rokopisni zapisi so npr. v zapuščini Josipa Šašla, ki jo hrani Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU v Ljubljani. Josip Šašel je v prvi polovici 20. stoletja in po vojni objavil tudi številne prispevke o osebnih in krajevnih imenih (npr. Šašel 1951). Rokopisni viri so ohranjeni tudi v Arhivu RS v Ljubljani (npr. v zapuščini Angele Piskernik) in v Koroški osrednji knjižnici dr. Franca Sušnika na Ravnah na Koroškem, ki med drugim hrani obsežno kartografsko gradivo za območje Koroške (npr. v zapuščini Julija Felaherja). Nekateri posamezniki so pripravili najrazličnejšo dokumentacijo, zapise, risbe, sezname ipd., ki so v zasebni lasti.

Omenjene publikacije in dokumentacije so – poleg zgodovinskih virov (Jožefinski in Franciscejski kataster) – pomembna podlaga in izhodišče za današnje terenske raziskave.

Ukrepi za ohranjanje slovenskih imen kot kulturne dediščine v 21. stoletju – dokumentacija in ustvarjalno posredovanje

Lokalne skupnosti kot nosilci nesnovne kulturne dediščine

V letu 2010 so bila slovenska ledinska in hišna imena na Koroškem uvrščena na seznam nesnovne dediščine pri avstrijski Unescovi komisiji. Bistveni pogoj za vpis tega elementa v avstrijski nacionalni seznam je bil verodostojen prikaz obstoječih in načrtovanih ukrepov za ohranjanje in ustvarjalno posredovanje pojava, npr. pri delu z javnostmi, v ozaveščanju ipd. Živo in v življenje lokalne skupnosti vpeto sodobno predajanje in posredovanje je velik izziv, hkrati pa pomembno zagotovilo za »naravni« razvoj kulturne dediščine v skupnosti. Živa in današnjemu času prilagojena tradicija je pomembna alternativa in dopolnilo arhiviranja in folklorizacij kulturne dediščine.

Slovenska topografska in osebna imena na Koroškem so v 20. stoletju, ko so bila v svojem naravnem okolju še v živi rabi, čeprav manj kot prej, številni raziskovalci obširno znanstveno dokumentirali in raziskovali. Ta dela so nastala še pravočasno, da so dokumentirala izginjajočo dediščino, in so danes dober temelj za ohranjanje in ozaveščanje o tem pomembnem kulturnem in jezikovnem izročilu. V 21. stoletju mlajša generacija nekdaj običajnih slovenskih

imen – zaradi družbenih sprememb in asimilacije – ne uporablja več, zato je bilo treba razmisliti o novih oblikah posredovanja te – danes še ohranjene – kulturne dediščine. Nove pobude za ohranjanje tega izročila so nastale in se izoblikovale med lokalnimi nosilci – ne v institucijah ali osrednjih krovnih organizacijah – s čimer sta zagotovljena nadaljnji razvoj in zasidranost v lokalnih skupnostih.

Pripomočki za sodobno in ustvarjalno posredovanje slovenskih ledinskih, hišnih in drugih ohranjenih imen so tiskani zemljevidi (ročni in stenski), spletni portali z zvočnimi primeri, smerokazi v naravi in pri posameznikih, predavanja za odrasle, posredovanje v šoli, stalne ali občasne razstave, posredovanje zemljevidov občinam in turističnim uradom, (čezmejni) evropski projekti, delo v javnosti in medijska prisotnost (časopisi, radio, televizija).

Primeri sodobnega in ustvarjalnega posredovanja slovenskih ledinskih in hišnih imen

a) Tiskani zemljevidi s slovenskimi ledinskimi in hišnimi imeni na Koroškem

Za ohranjanje lokalnih slovenskih toponimov se trudijo posamezniki, (interesne) skupnosti, društva, institucije in raziskovalci na Koroškem. Trudijo se ne le za dokumentacijo teh imen, temveč tudi za krepitev uporabe teh imen v vsakdanji rabi. Zato pripravljajo zemljevide, na katerih beležijo in lokalizirajo dvojezična naselbinska, gorska, vodna in druga imena ter slovenska hišna in ledinska imena. Imena so zapisana v lokalnih narečjih (na »kulturnih« zemljevidih) ali v standardni obliki (na občinskih zemljevidih).

Doslej je izšlo osem zemljevidov za naslednje občine: zemljevid občine Kotmara vas / Köttmansdorf (2008), občine Sele/Zell (2008), občine Šmarjeta v Rožu / St. Margareten im Rosental (2011), zemljevid trške občine Škofiče / Schiefling am See (2011), zemljevidi trških občin Bekštanj/Finkenstein, Šentjakob v Rožu / St. Jakob im Rosental, Bistrica v Rožu / Feistritz im Rosental ter občine Šmarjeta v Rožu / St. Margareten im Rosental (2015) v čezmejnem evropskem projektu *FLU-LED*, v katerem so izšli tudi zemljevidi občin Tržič, Jesenice in Kranjska Gora na Gorenjskem.

Tiskani zemljevidi so dostopni pri krajevnih društvih in (interesnih) združenjih, v slovenskih knjigarnah v Celovcu, v občinskih in turističnih uradih. Več informacij lahko najdete na spletni strani *UNGEGN* (United nations group of experts on geographical names) v prispevku Martine Piko-Rustia *Slovene field and house names in Carinthia [Kärnten] – Intangible cultural heritage of the Austrian Commission for UNESCO* (Spletni vir 3), ki ga je na 29. zasedanje omenjene ekspertne skupine v Bangkoku aprila 2016 poslala Avstrija oz. Avstrijska komisija za kartografska in zemljepisna vprašanja (Arbeitsgemeinschaft für Kartographische Ortsnamenkunde – AKO).

Zemljevidi s slovenskimi ledinskimi in hišnimi imeni.
Foto: Vincenc Gotthardt, Celovec, 10. 5. 2017

Podelitev Unescovega priznanja 20. aprila 2010 v Salzburgu. Desno: Jozi Pak iz Kotmare vasi/Köttmansdorf s svojimi stenskim zemljevidi.
Foto: Unesco-Kommission, Salzburg, 20. 4. 2010.

b) Zemljevidi in interaktivne karte na spletnem portalu (z zvočnimi primeri)

Večina tiskanih zemljevidov je v formatu .pdf dostopna na dvojezičnih (slovensko-nemških) spletnih portalih lokalnih slovenskih društev in interesnih združenj. Zemljevida občine Kotmara vas / Köttmansdorf in trške občine Škofiče / Marktgemeinde Schiefling am See sta na spletu objavljena kot interaktivni karti z zvočnimi primeri v lokalnih slovenskih govorih.¹ Tudi v širšem koroškem prostoru – ne le med slovenskimi prebivalci – se je prebudilo zanimanje za ohranjanje te kulturne dediščine. Koroški dnevnik *Kleine Zeitung* je februarja 2016 objavil pobudo za celovito dokumentacijo domačih (*vulgo*) imen družin in kmetij na Koroškem in Štajerskem. Poziv je bil odprt od 7. februarja do 20. marca 2016, prispevki in opisi domačij z domačimi imeni pa so dostopni na spletnem portalu *Vulgo Klane – Das Land der Vulgonamen* v digitalni bazi podatkov (Spletni vir 4).

c) Stalna razstava stenskih zemljevidov občin v Rožu

Upokojeni gradbeni mojster Jozi Pak iz Kotmare vasi / Köttmansdorf že desetletja dokumentira in zapisuje slovenska ledinska, hišna in pokrajinska imena. Avtor je s tem zahtevnim delom začel v 90. letih prejšnjega stoletja v Kotmari vasi, po zaključku dela v tej občini leta 2005 pa je dokumentiranje razširil na sosednje občine. Svoje zapise in raziskave je predstavil na večjih stenskih zemljevidih občin iz celega Roža, ki so na ogled na stalni razstavi v k&k-centru v Šentjanžu v Rožu / St. Johann im Rosental. Jozi Pak organizira tudi občasne razstave v občinah, ki jih je popisal, pred kratkim (marca 2017) npr. na Žihpoljah / Maria Rain ob predstavitvi

zemljevida s slovenskimi imeni v danes pretežno nemško govorečem prostoru.

č) Smerokazi z domačimi imeni v naravi

V okolju domača imena lahko postanejo vidna na različne načine. V Selah/Zell so ohranjena domača imena v obeh deželnih jezikih (nemškem in slovenskem) uporabili za poimenovanje avtobusnih postaj. Z domačim poimenovanjem po bližnjih hišah, križih oz. pojavih v naravi, ki služijo natančni orientaciji v vasi, so tudi na avtobusnih postajah ohranili domača imena v živi rabi. V sklopu evropskega projekta *Narava – trajna regionalna in čezmejna proizvodnja in trženje kmečkih proizvodov iz Sel* (Spletni vir 5) so v Selah označili domačije s smerokazi s krajevnimi domačimi hišnimi imeni. Odzivi so bili pozitivni (npr. Rdečega križa), saj so tablice pomemben pripomoček za orientacijo na občinskem območju.

Domača imena z napisi ali tablicami ohranjajo tudi posamezniki na lastno pobudo, npr. na (obnovljenih) starejših hišah.

V sklopu čezmejnega evropskega projekta *DUO-Kunsth Handwerk – Rokodelska kulturna dediščina v čezmejnem prostoru včeraj, danes in jutri* (Spletni vir 6) je Slovenski narodopisni inštitut Urban Jarnik organiziral delavnico oblikovanja napisov s hišnimi ali krajevnimi imeni. Namen srečanja je bil predstaviti različne možnosti umetniškega oblikovanja tabel oz. napisov z domačimi hišnimi ali krajevnimi imeni. Ker imata vsaka domačija in vsaka hiša svojo podobo, so ti napisi lahko oblikovani na različne načine in iz različnih snovi (keramike, lesa, kovine, ...), tako da se estetsko ujemajo s celotno podobo stare domačije ali nove hiše. V sodelovanju z ljudmi s posebnimi potrebami je bilo eno od srečanj v Delavnici Florijan v Globasnici/Globasnitz,

¹ Povezave do zemljevidov in projektov so navedene na koncu prispevka v seznamu literature in virov (Zemljevidi na spletnih portalih).

Domača imena v obeh deželnih jezikih (nemškem in slovenskem) na avtobusnih postajah v Selah.
Foto: Nanti Olip, Sele, 2012.

kar je spodbudilo tudi povpraševanje po izdelavi teh tablic, zato je delavnica to sprejela v svoj delovni program (Spletni vir 7).

d) Tematski evropski projekti – Znamenja in manjši spomeniki z domačimi hišnimi imeni

V čezmejnem evropskem projektu *Biseri naše kulturne krajine* (Spletni vir 8) so nastali digitalni popisi znamenj in manjših spomenikov na Koroškem in v Sloveniji (v koroški regiji) za vse, ki jih to zanima, tudi za sodelavce različnih strok, od turizma do znanosti. Po zaključku projekta so občine prejele dokumentacijske zbornike in fotografsko gradivo, ki ga lahko uporabljajo za svojo promocijo (v publikacijah, informacijskih obvestilih, na letakih ipd.). Projekt je v letih 2008–2011 izvajala izobraževalna ustanova Kärntner Bildungswerk v sodelovanju z inštitutom Urban Jarnik, Koroškim pokrajinskim muzejem – Enoto Ravne na Koroškem in Zavodom za varstvo kulturne dediščine – OE Maribor. Projektne partnerji so dokumentirali tudi številna hišna imena, po katerih so znamenja in manjši spomeniki poimenovani.

e) Izobraževanje

Po uvrstitvi slovenskih ledinskih in hišnih imen na avstrijski seznam nesnovne dediščine Unesca so krajevna slovenska kulturna društva in slovenske izobraževalne ustanove v večji meri začele organizirati tematska predavanja in razprave s priznanimi imenoslovci in jezikoslovci s Koroške in iz Slovenije. Jezikoslovec Heinz-Dieter Pohl je v občinah južne Koroške izvedel številna predavanja o slovenskih in nemških imenih na Koroškem. Zemljevide (ročne in stenske) uporabljajo tudi pri pouku. V Šmarjeti v Rožu / St. Margareten im Rosental so zastopniki Kulturnega društva Šmarjeta-Apače ob zaključku evropskega projekta *FLU-LED*

Smerokazi z domačimi hišnimi imeni v Selah.
Foto: Nanti Olip, Sele, 2012.

v letu 2015 županu in ravnatelju ljudske šole predali stenski zemljevid s slovenskimi ledinskimi in hišnimi imeni.

f) Delo v javnosti

Uvrstitev slovenskih ledinskih in hišnih imen na avstrijski seznam nesnovne dediščine leta 2010 je odmevala v koroških in avstrijskih ter slovenskih medijih. Zaradi takratne razprave o dvojezičnih krajevnih tablah na Koroškem so bila slovenska krajevna imena dotlej ozaveščena predvsem kot politično vprašanje. Po obsežnem medijskem poročanju ob uvrstitvi teh imen na Unesco seznam pa je postalo ohranjanje teh imen pomembno kulturno vprašanje. O uvrstitvi so leta 2010 poročali v časopisih, po radiu in televiziji na Koroškem, v Avstriji in Sloveniji. Aprila leta 2011 so projekt predstavili v oddaji *Kultura* na RTV Slovenija, aprila 2015 so bili predstavniki projekta gostje v oddaji *Polnočni klub* na RTV Slovenija. Avstrijska radiotelevizija pripravlja prispevke o manj znanih elementih nesnovne kulturne dediščine, ki so vpisani v avstrijski seznam Unescove komisije, med njimi je bil tudi televizijski prispevek o slovenskih ledinskih in hišnih imenih (predvajan 28. maja 2017 v oddaji *Traditionsreiches Österreich*). Lokalno poročanje je bilo največje ob zaključku čezmejnega projekta *FLU-LED – Kulturni portal ledinskih in hišnih imen* (2015). O projektu redno poroča slovenski spored avstrijske radiotelevizije ORF (po radiu in televiziji).

g) Poimenovanja cest po lokalnih imenih

V koroških občinah dosedanja (dvojezična) naselbinska imena vse pogosteje nadomeščajo z novimi cestnimi oziroma uličnimi imeni, ki naj bi služila krajevni logistici. Z novimi cestnimi/uličnimi poimenovanji izginjajo dosedanja naselbinska imena v poštnih naslovih in na smerokazih. Predstavniki slovenskih občinskih frakcij

Keramične table s hišnimi imeni, Delavnica Florijan v Globasnici.
Foto: Milka Olip, Globasnica, 2013.

ter lokalnih slovenskih interesnih združenj in društev ob poimenovanju novih cest in ulic predlagajo rešitve, ki upoštevajo značilna krajevna imena, na kar so že leta 2009 opozorili člani Zelene Enotne liste v Hodišah (Spletni vir 9). Sistematična poimenovanja cest/ulic (npr. po drevesnih ali drugih rastlinskih vrstah, kot so rože) domačini odločno odklanjajo, ker s tem iz zavesti izginja povezava s krajevnimi naravnimi danostmi in krajevno zgodovino.

Sklep

Unescova konvencija o nesnovni dediščini je na novo ovrednotila lokalne skupnosti kot nosilce nesnovne dediščine in jih spodbudila, da tradicije ohranjajo in razvijajo. Glavno skrb za kulturno dediščino torej ne nosijo (znanstvene) ustanove ali osrednje krovne organizacije, temveč lokalne skupnosti in posamezniki v krajih in občinah posameznih območij.

Za ohranitev in razvoj kulturne dediščine pa je pomembna, celo nujna interakcija med lokalnimi nosilci kulturne dediščine in uradnimi ustanovami (občine), strokovnimi ustanovami oziroma strokovnjaki (dialektologi, jezikoslovci, imenoslovci, kartografi ipd.), ki pomagajo nosilcem razreševati strokovna vprašanja, ekspertnimi komisijami, krovnimi organizacijami, ki nosilcem pomagajo z organizacijsko in/ali finančno pomočjo, planinskimi društvi ipd. Mreženje akterjev na različnih ravneh omogoča, da odpremo številna vprašanja, o njih razpravljamo in nanje tudi odgovorimo.

Literatura in viri

BERGMANN, Hubert: *Slawisches im Namengut der Osttiroler Gemeinden Ainet und Schlaiten: Anmerkungen zur Slavia submersa im vorderen Iseltal*. Disertacija. Celovec: Univerza v Celovcu, 2003.

BERGMANN, Hubert: *Slawisches im Namengut der Osttiroler Gemeinden Ainet und Schlaiten: Anmerkungen zur Slavia submersa im vorderen Iseltal* (=Beihefte zu Österreichische Namenforschung, 5). Dunaj: Praesens, 2005.

FEINIG, Anton: *Die Namen der Bauernhöfe im Bereich der einstigen Grundherrschaft Hollenburg in Kärnten*. Disertacija. Dunaj: Univerza na Dunaju, 1958.

FEINIG, Anton in Tatjana Feinig: *Familiennamen in Kärnten und den benachbarten Regionen*. Celovec, Ljubljana in Dunaj: Mohorjeva, 2005.

KARNER, Iris: *Die Karawanken. Eine bergnamenkundliche Untersuchung unter besonderer Berücksichtigung des slowenischen Elements*. Diplomski naloga. Celovec: Univerza v Celovcu, 2004.

KARNER, Iris: *Der Kärntner Anteil der karnischen Alpen vom Plöckenpass bis in das Kanaltal. Ein Blick auf die Namen einer Sprach- und Kulturkontaktzone entlang des Kärntner Grenzgebirges*. Disertacija. Celovec: Univerza v Celovcu, 2007.

KULTERER, Hubert Fabian: *Die Haus- und Hofnamen des Jauntales*. Disertacija. Dunaj: Univerza na Dunaju, 1965.

KOTNIK, Bertrand: *Zgodovina hiš južne Koroške* (15 knjig). Celovec, Ljubljana in Dunaj: Mohorjeva, 1992–2011.

MAKAROVIČ, Marija: *Tako smo živeli – Življenjepisi koroških Slovencev* (1–12). Celovec: Krščanska kulturna zveza in Slovenski narodopisni inštitut Urban Jarnik, 1993–2004.

POHL, Heinz-Dieter: *Kärnten – deutsche und slowenische Namen / Koroška – slovenska in nemška imena: Kommentiertes zweisprachiges Verzeichnis der Siedlungs-, Berg- und Gewässernamen*. V: *Österreichische Namenforschung* 28 (2–3), 2000. Dunaj: Praesens. Licenčna izdaja v zbirki Studia Carinthiaca, Bd. XIX. Celovec: Mohorjeva.

POHL, Heinz-Dieter: *Unsere slowenischen Ortsnamen: Kommentiertes zweisprachiges Verzeichnis der Siedlungs-, Berg- und Gewässernamen Kärntens (mit Ausblicken auf Namen slawischen bzw. slowenischen Ursprungs in den anderen österreichischen Bundesländern) / Naša slovenska krajevna imena: Seznam dvojezičnih krajevnih, gorskih in vodnih imen Koroške z jezikoslovnimi pripombami (z razgledi na imena slovenskega oziroma slovenskega izvora v drugih zveznih deželah Avstriji)*. Celovec: Mohorjeva, 2010.

ŠAŠEL, Josip: *Kako pišemo naša krajevna imena?* V: *Svoboda* 4, 1951, 5–13, 50–58, 94–105, 144–148.

UNTERGUGGENBERGER, Regina Maria: *Slawische Elemente in der Mundart des Lesachtals unter besonderer Berücksichtigung der Feld- und Flurnamen*. Diplomski naloga. Celovec: Univerza v Celovcu, 2002.

UNTERGUGGENBERGER, Regina Maria: *An der Schnittstelle dreier Kulturen: zum slawischen Erbe in der Mundart des Kärntner Lesachtals unter besonderer Berücksichtigung der Feld- und Flurnamen*. (Studia Carinthiaca XXIV). Celovec: Mohorjeva, 2004.

ZDOVC, Pavel: *Slovenska krajevna imena na avstrijskem Koroškem. / Die slowenischen Ortsnamen in Kärnten*. Celovec: Slovenski znanstveni inštitut, 1993.

ZDOVC, Pavel: *Slovenska krajevna imena na avstrijskem Koroškem – slovar in jeziko(slo)vni komentarji. Razširjena izdaja. / Die slowenischen Ortsnamen in Kärnten – Namenbuch und sprach(wissenschaft)liche Kommentare. Erweiterte Auflage.* Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 2010.

Zemljevidi na spletnih portalih

Zemljevid občine Sele/Zell (2008); www.kosuta.at, www.kosuta.at/zemljevid, 22. 5. 2017.

Zemljevid in avdioposnetki zemljepisnih imen občine Kotmaras / Köttmansdorf (2008); www.gorjanci.at, www.gorjanci.at/index.php/zemljevid-top, 22. 5. 2017.

Zemljevid in avdioposnetki zemljepisnih imen občine Škofiče/Schiefling (2011); www.edinost-skofice.at, www.schiefling.gv.at/kultur/kultur.html, 22. 5. 2017.

Evropski čezmejni projekt *FLU-LED – Kulturni portal ledinskih in hišnih imen* (2011–2015); www.flurnamen.at, www.ledinskaimena.si, <http://www.flurnamen.at/si/dokumente-si>,

(Zemljevidi občin Bekštanj/Finkenstein, Šentjakob v Rožu / St. Jakob im Rosental, Bistrica v Rožu / Feistritz i. R., Šmarjeta v Rožu / St. Margareten i. R. ter občin Tržič, Jesenice, Kranjska Gora na Gorenjskem), 22. 5. 2017.

Spletni viri

Spletni vir 1: Spletna stran Heinz-Dieter Pohl; <http://members.chello.at/heinz.pohl/index.htm>, 17. 5. 2017.

Spletni vir 2: Biro za slovensko narodno skupnost pri deželi Koroške; <http://www.volksgruppenbuero.at/services/C32>, 17. 5. 2017.

Spletni vir 3: UNGEGN (United Nations Group of Experts on Geographical Names): Slovene field and house names in Carinthia [Kärnten] – Intangible cultural heritage of the Austrian Commission for UNESCO; http://unstats.un.org/unsd/geoinfo/UNEGN/docs/29th-gegn-docs/WP/WP11_16_Peter%20J%20-Slovene%20field%20and%20house%20names.pdf, 17. 5. 2017.

Spletni vir 4: Vulgo Klane – Das Land der Vulgonamen; www.kleinezeitung.at/service/vulgonamen/index.do, 19. 5. 2017.

Spletni vir 5: Projekt *Narava – trajna regionalna in čezmejna proizvodnja in trženje kmečkih proizvodov iz Sel*; www.kosuta.at, 19. 5. 2017.

Spletni vir 6: Čezmejni evropski projekt *DUO-Kunsth Handwerk – Rokodelska kulturna dediščina v čezmejnem prostoru včeraj, danes in jutri*; www.duo-kunsth Handwerk.eu, 19. 5. 2017.

Spletni vir 7: Koroška Karitas; <https://www.caritas-kaernten.at/hilfe-beratung/menschen-mit-behinderung/arbeit-beschaeftigung/werkstatt-florian>, 19. 5. 2017.

Spletni vir 8: Čezmejni evropski projekt *Spomeniki/Denkmaeler – Biseri naše kulturne krajine*; www.kleindenkmaeler.at, 19. 5. 2017.

Spletni vir 9: *Hodiški list / Keutschacher Zeitung*; http://www.elnet.at/images/uploads/web_Hodiskilist_02-2009.pdf, 19. 5. 2017.

